

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 153/04-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 12. novembra 2004 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Eduarda Báránya a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatú sťažnosť Š. S., bytom K., zastúpeného advokátkou JUDr. O. P., K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 30 C 853/00 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 30 C 853/00 porušil základné právo Š. S., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresnému súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 30 C 853/00 p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných prietahov.

3. Š. S. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 20 000 Sk (slovom dvadsaťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice II povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Š. S. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 9 340 Sk (slovom deväťtisícristoštyridsať slovenských korún), ktorú je Okresný súd Košice II povinný vyplatiť advokátke JUDr. O. P., K., na jej účet do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením zo 14. septembra 2004 č. k. I. ÚS 153/04-11 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) s'ťažnosť Š. S., bytom K. (ďalej len „s'ťažovateľ“), zastúpeného advokátkou JUDr. O. P., K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 30 C 853/00.

2. Zo s'ťažnosti vyplýva, že s'ťažovateľ 14. decembra 2000 podal okresnému súdu návrh na začatie konania proti Domovu sociálnych služieb pre telesne postihnuté deti Košice (ďalej len „odporca“) vo veci vyslovenia neplatnosti skončenia pracovného pomeru výpoveďou. Toto súdne konanie nebolo doteraz skončené.

Sťažovateľ podal 23. júna 2004 predsedovi okresného súdu sťažnosť na prietahy v konaní. Postup okresného súdu považuje sťažovateľ za porušenie čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

3. Sťažovateľ okrem vyslovenia porušenia práv podľa označených článkov ústavy a dohovoru a prikázania okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietahov žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 200 000 Sk, pretože „... *Súdne rozhodnutie má pre sťažovateľa mimoriadne dôležitý význam nakoľko... začína ďalší školský rok a opäť... bez sťažovateľa*“. Zároveň žiadal, aby mu ústavný súd priznal náhradu trov konania.

4. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci listom zo 4. októbra 2004 písomne vyjadril okresný súd (Spr. 1381/04). K uvedenému vyjadreniu zaujala stanovisko 20. októbra 2004 právna zástupkyňa sťažovateľa.

5. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva podľa označených článkov ústavy a dohovoru. Jej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou základného práva – ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci (napr. I. ÚS 157/02, I. ÚS 66/03).

II.

Na základe sťažnosti a k nej pripojených písomností, spisu okresného súdu sp. zn. 30 C 853/00 a písomných vyjadrení účastníkov konania ústavný súd zistil nasledovný relevantný priebeh a stav predmetného konania:

1. Návrhom zo 14. decembra 2000 sa sťažovateľ domáhal vyslovenia neplatnosti výpovede danej mu odporcom 4. augusta 2000.

Návrh bol 4. apríla 2001 doručený odporcovi, ktorý sa k nemu písomne vyjadril 24. mája 2001.

Okresný súd 30. augusta 2001 nariadil vo veci pojednávanie na 2. október 2001. Na tomto pojednávaní konanom za prítomnosti sťažovateľa, jeho právneho zástupcu a právneho zástupcu odporcu bol vypočutý sťažovateľ a právni zástupcovia účastníkov predniesli svoje vyjadrenia k predmetu sporu. Pojednávanie bolo odročené na neurčito za účelom predvolania svedkov a zadováženia spisu z konania o trestnom oznámení na sťažovateľa.

Sťažovateľ, ako aj odporca 28. decembra 2001 oznámili mená svedkov, ktorých navrhli vypočuť.

Sťažovateľ 29. apríla 2002 urgoval vytýčenie termínu pojednávania. Okresný súd 5. júna 2002 predvolal účastníkov na pojednávanie, ktorého termín stanovil na 26. jún 2002. Na tomto pojednávaní bol vykonaný výsluch sťažovateľa a dvoch prítomných svedkýň. Pojednávanie bolo odročené za účelom predvolania ďalších dvoch svedkýň.

Okresný súd 30. septembra 2002 vyžiadal z Obvodného oddelenia Policajného zboru Košice – Nad jazerom (ďalej len „obvodné oddelenie“) správu vo veci trestného oznámenia na štatutárneho zástupcu odporcu (spisový materiál o odložení podania bol predložený 11. februára 2003) a od právnej zástupkyne odporcu oznámenie spisovej značky trestnej veci vedenej proti štatutárnemu zástupcovi (požadovaná sp. zn. bola oznámená 27. januára 2003).

Sťažovateľ 9. decembra 2002 urgoval vytýčenie termínu pojednávania a zabezpečenie predloženia trestného spisu.

Sťažovateľ 21. marca 2003 rozšíril návrh o náhradu mzdy z dôvodu neplatného skončenia pracovného pomeru.

Nový predseda senátu (JUDr. A. P.) 7. októbra 2003 vyzval sťažovateľa, aby upravil návrh v súlade s Občiansko súdnym poriadkom.

Okresný súd 19. decembra 2003 predvolal účastníkov, ich právne zástupkyne a štatutárneho zástupcu odporcu na pojednávanie stanovené na 5. marec 2004.

Na pojednávaní konanom 5. marca 2004 bol oboznámený rozšírený návrh sťažovateľa, bol vykonaný výsluch sťažovateľa a štatutárneho zástupcu odporcu. Účastníci navrhli predvolať a vypočuť ďalších svedkov. Pojednávanie bolo odročené na neurčito.

Okresný súd 15. marca 2004 požiadal obvodné oddelenie o predloženie trestného spisu sp. zn. ČTS: ORP–188/jaz. 01 (spis bol doručený 1. apríla 2004). Zabezpečoval tiež predloženie dokladov potrebných na rozhodnutie veci.

Sťažovateľ 23. júna 2004 podal predsedovi okresného súdu sťažnosť na prieťahy v konaní.

Okresný súd 23. augusta 2004 predvolal účastníkov na pojednávanie stanovené na 24. september 2004.

Súdny spis sp. zn. 30 C 893/00 bol 26. augusta 2004 ústavnému súdu na nahliadnutie.

2. K sťažnosti bola pripojená odpoveď predsedu okresného súdu sp. zn. Spr. 23142/04 z 28. júna 2004 na sťažovateľovu sťažnosť (pozri vyššie), podľa ktorej:

„(...) Po oboznámení sa s predmetným spisom som zistil, že v danom konaní sú vykonávané úkony v súlade s objektívnymi možnosťami, ktoré sú vytvorené na tunajšom súde i s prihliadnutím na skutočnosť zmeny zákonného sudcu v danom konaní po nástupe konajúcej sudkyne JUDr. G. na materskú dovolenku, a predovšetkým vzhľadom na enormnú zaťaženosť sudcov nášho súdu, teda aj oboch v danej veci konajúcich sudcov, ktorá neumožňuje vykonávať úkony, vytyčovať pojednávania a rozhodovať veci v účastníkmi predpokladaných lehotách. (...)“

III.

1. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 30 C 853/97 došlo k porušeniu práva sťažovateľa zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných prieťahov (...)“, resp. v čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola (...) v primeranej lehote prejednaná (...) súdom (...), ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch (...)“.

2. Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení zo 4. októbra 2004 vykonal chronologický prehľad úkonov súdu a uviedol «... Vzhľadom na vyššie uvedenú chronológiu

vo veci vykonaných úkonov je zrejmé, že súd v danej veci nie je nečinný, vykonáva úkony a vytyčuje pojednávania v rámci objektívnych možností, ktoré sú vytvorené aj v súdnom oddelení zákonného sudcu. Vôbec nemožno súhlasiť s konštatovaním právnej zástupkyne sťažovateľa, ktorá v sťažnosti uvádza, že „aj po podaní sťažnosti je súd naďalej nečinný“. Sťažnosť bola štátnej správe súdu doručená 26. 6. 2004 a termín pojednávania určený 23. 8. 2004. Časové obdobie dvoch mesiacov, ktoré medzi uvedenými úkonmi uplynulo, pritom zahŕňa dovolenkové obdobie, čo je právnej zástupkyňi sťažovateľa nepochybne známe, čo znamená, že interval od podania sťažnosti do vytyčenia termínu pojednávania nemožno považovať za neprímerane dlhý; práve naopak, tento bol za daných okolností úplne primeraný, keď navyše konajúci sudca rieši okrem uvedenej veci 739 ďalších nevybavených vecí, ktoré sú pridelené do jeho súdneho oddelenia.

Ak ústavný súd dospeje k názoru, že v konaní k prietahom došlo, nesúhlasím s konštatovaním právnej zástupkyne sťažovateľa, že tieto boli spôsobené nedostatkami v organizácii práce súdu. Naopak, poukazujem na skutočnosť, že v samotnej žalobe neoznačil žalobca, ktorý bol od začiatku sporu zastúpený právnou zástupkyňou, ani jediný dôkaz na preukázanie opodstatnenosti podanej žaloby, neoznačil ani jediného svedka, ktorého by žiadal v konaní vypočuť, hoci vzhľadom na predmet sporu sa označenie takéhoto dôkazu javilo ako nevyhnutné. Prvých dvoch navrhnutých svedkov označila právna zástupkyňa sťažovateľa až rok po podaní žaloby (28. 12. 2001, žaloba bola podaná 14. 12. 2000); podotýkam, že v ten istý deň (28. 12. 2001) predložil zoznam navrhovaných desiatich svedkov aj sám sťažovateľ.

Skutočnosť, že v konaní boli navrhovaní ďalší svedkovia, spor činí skutkovo obtiažnejším a predlžuje jeho trvanie. Na dĺžku predmetného konania má teda vplyv len postupné označovanie dôkazov zo strany sťažovateľa, ktoré, ak by boli predložené s podanou žalobou, mohli výrazne skrátiť obdobie trvania predmetného súdneho sporu.

S ohľadom na vyššie uvedené skutočnosti považujem podanú ústavnú sťažnosť za nedôvodnú...»

3. Sťažovateľ prostredníctvom svojej právnej zástupkyne v reakcii (z 20. októbra 2004) na toto vyjadrenie okresného súdu o. i. uviedol „... *Vo vyjadrení Okresného súdu Košice II, je iba opísaný postup súdu. Tento chronologický výpočet úkonov OS Košice II je však neobjektívny. Nástup sudkyne na materskú dovolenku nie je predsa dôvodom na to, aby spor bol riešený 4 roky. Taktiež nie je dôvodom 739 ďalších nevybavených vecí, ktoré sú pridelené do príslušného súdneho oddelenia. Som toho názoru, že všetko je vec organizácie práce.*

Tvrdenia súdu, že prvých svedkov zástupkyňa sťažovateľa označila až po roku sa taktiež nezakladá na objektívnosti. V prvom roku súd svedkov nepotreboval vypočuť a ani žalobca nevidel dôvod na predvolanie svedkov. Zároveň konštatujem, že aj dobu jedného roka trvania súdneho sporu, možno považovať za prieťahy v konaní...“

4. Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie vecí v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

Judikatúra ESLP a ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. právo na prerokovanie vecí v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 dohovoru, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť vecí, správanie účastníka a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu vecí) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

4.1. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že predmetom posúdenia je pracovnoprávna vec (pozri bod 2 I. časti tohto odôvodnenia), ktorá sa začala 14. decembra 2000, teda pred necelými štyrmi rokmi, a nie je k dnešnému dňu právoplatne skončená.

4.2. Vychádzajúc z obsahu súdneho spisu sp. zn. 30 C 853/00 a postupu okresného súdu v predmetnom konaní ústavný súd je toho názoru, že doterajšia dĺžka konania nebola v danom prípade výlučne závislá od zložitosti právneho sporu vedeného v konaní pred okresným súdom a ani vyvolaná správaním sťažovateľa.

Ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť (skutkovú, právnu alebo procesnú prekážku), na základe ktorej – samostatne alebo v spojení s inými – by mohol predmetnú vec vrátane konania o nej posúdiť ako zložitú vec. O zložitosti veci nemôže svedčiť ani skutočnosť, že účastníci navrhovali postupné vypočutie svedkov a žiadali predložiť písomné dokumenty, ktoré považovali za právne významné.

4.3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej pracovnoprávnej veci, pričom zbytočné prieťahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu.

Vychádzajúc z predloženej sťažnosti a k nej pripojených dokumentov, ako aj zo stanovísk účastníkov konania a na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd konštatoval zbytočné prieťahy v období

- od 28. decembra 2001 (predložené návrhy účastníkov na vykonanie dokazovania) do 5. júna 2002 (predvolanie na pojednávanie), t. j. v trvaní vyše 6 mesiacov, a
- od 11. februára 2003 (predloženie spisového materiálu o odložení podania) do 7. októbra 2003 (výzva sťažovateľovi na úpravu návrhu), t. j. v trvaní takmer 8 mesiacov.

Prieťahy v konaní trvajúce 14 mesiacov predstavujú vo vzťahu k dĺžke doterajšej doby konania (3 roky a 10 mesiacov, t. j. 46 mesiacov) podstatné predlžovanie právnej neistoty sťažovateľa očakávajúceho skoré rozhodnutie jeho pracovnoprávnej veci.

Obranu okresného súdu spočívajúcu v poukazovaní na personálne problémy a vysokú („enormnú“) zaťaženosť sudcov (pozri vyššie bod 2 III. časti odôvodnenia v spojení s bodom 2 jeho II. časti) ako na dôvod, ktorý mal byť objektívnou príčinou spôsobujúcou prieťahy v konaní, ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu

(napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadala o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní.

4.4. Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

5. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

6. Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie (čl. 127 ods. 2 ústavy, § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

6.1. Sťažovateľ požadoval priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 200 000 Sk z dôvodov uvedených vyššie v bode 3 I. časti odôvodnenia tohto nálezu.

6.2. Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľa. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať mu aj finančné zadosťučinenie podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na

všetky okolnosti prípadu (pozri body 4.1 až 4.3 tejto časti), ako aj význam prejednávanej veci pre sťažovateľa (neplatnosť skončenia pracovného pomeru a s ním spojená náhrada mzdy) považuje za primerané vo výške 20 000 Sk.

6.3. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

7. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy. Úspešnému sťažovateľovi vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátkou. Advokátka vykonala tri úkony právnych služieb, a to prevzatie a prípravu zastupovania, napísanie sťažnosti 22. júla 2004 a stanoviska z 26. októbra 2004 k vyjadreniu okresného súdu. Odmena určená podľa § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky) 13 602 Sk vo výške 1/3 predstavuje 4 540 Sk za jeden úkon. Celkové trovy za tri úkony spolu s režijným paušálom ku každému úkonu (136 Sk v zmysle § 19 ods. 3 vyhlášky a uznesenia Predsedníctva Slovenskej advokátskej komory) predstavujú sumu 14 028 Sk. Keďže si právna zástupkyňa sťažovateľa uplatnila úhradu odmeny len za 2 úkony právnych služieb v sume 9 340 Sk, ústavný súd jej návrhu vyhovel a priznal jej odmenu v ňou požadovanej výške. Z týchto dôvodov ústavný súd preto v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené pod bodom 4 výroku tohto rozhodnutia.

8. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. novembra 2004